

## EĞİTİM YATIRIMLARININ EKONOMİYE KATKISININ BELİRLENMESİNDE İNSANGÜCÜ PLANLAMASI YAKLAŞIMI

Demet YÜCE\*

### ÖZET

1960'lı yılların başlamasıyla, eğitim sektörü için yapılan harcamalara kuvvetli bir ekonomik kalkınma etkisi atfeden ekonomik modellerin arttığını ve bu modellerde yer alan eğitim harcamaları değişkeninin GSMH değişkeni üzerindeki etkisinin belirlenmeye çalışıldığını görüyoruz. Eğitim yatırımları ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişkinin belirlenmesinde kullanılan yaklaşımlardan biri de insangücü planlaması yaklaşımı adını almaktadır. İnsangücü planlaması, saptanan ekonomik hedefler için hangi mesleklerde ve ne kadar insana gereksinme duyulduğunun belirlenmesine ilişkin teknik yöntemlerdir.

### SUMMARY

#### The Manpower Planning Approach in Determining The Contribution of Educational Investments to the Economy

In the begining of 1960's, we observe that economic models referring a powerful economic effect to the spendings of the educational sector have increased in number. These models test the impact of the variable of educational spendings upon the variable of GNP. One of the approaches which is used to find a relation between the educational investments and the economic development is called "manpower planning approach". Manpower planning approach contains the technical methods estimating how many people from which professional groups are needed to achieve the economic goals that have already been determined.

### I- GİRİŞ

Merkantilist düşünce sistemi içinde ele alındığı tarihten bu yana iktisatçılar eğitimin önemini ve eğitimin iktisadi kalkınma üzerindeki olumlu katkılarını belirtmeye ve bu katkıları ölçmeye çalışmışlardır. Ne var ki, çok uzun bir süre iktisadi kalkınmanın işgücü miktarı ile fiziki sermaye miktarına bağlı olduğu kabul edilmiş, sabit bir teknoloji ile çalışan işgücünün bilgi ve yeteneklerinde, dolayısıyla verimlili-

\* Araş. Gör.; Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ğinde meydana gelecek artış ve iyileşmenin GSMH artışına ve iktisadi kalkınmaya katkıda bulunacağı düşünülmemiştir.

1960'lı yılların başlamasıyla, eğitim sektörü için yapılan harcamalara kuvvetli bir ekonomik kalkınma etkisi atfeden ekonomik modellerin arttığını ve bu modellerde yer alan eğitim harcamaları değişkeninin GSMH değişkeni üzerindeki etkisinin belirlenmeye çalışıldığını görüyoruz. Eğitim harcamaları ve GSMH arasında bir ilişkinin öne sürülmesi, bu ilişkinin belirlenmesi konusunda çeşitli yaklaşımların oluşmasına neden oldu. Bu yaklaşımların uygulanması sonucunda ise, eğitim düzeyi ve ulusal kalkınmanın aynı yönde arttığını gösteren kanıtlar ortaya kondu.

Konuyla ilgili olan yaklaşımlar, "korelasyon yaklaşımı", "artık yaklaşımı", "eğitimin getirisi yaklaşımı" ve "insangücü planlaması yaklaşımı" olmak üzere 4 ana grupta incelenebilir. Çalışmamızda bu yaklaşımlar içinde eğitim planlaması için bir önkoşul olan insangücü planlaması üzerinde duracağız.

## II- İNSANGÜCÜ PLANLAMASI YAKLAŞIMI

Planlama, belli bir zaman içinde, istenen bir amaca varmak için, bir harekete biçim vermeyi, hakkında karar almayı, gerçekleştirmeyi ve değerlendirmeyi kapsayan ileri dönük bir yönetim süreci olarak tanımlanabilir<sup>1</sup>. İnsangücü planlaması ise belli bir ekonomik kalkınma hedefinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli meslek çeşitlerine duyulan gereksinimin ileriye dönük olarak tahmin edilmesine ilişkin teknik yöntemlerdir. Diğer bir deyişle, saptanan ekonomik hedefler için hangi mesleklerde ve ne kadar insana gereksinme duyulduğunun belirlenmesi işlemlerine "insangücü planlaması" denir. Meslek çeşitlerine ve her meslekte yetişmesi gereken insan sayısına göre eğitim sisteminin düzenlenmesine ise "eğitim planlaması" adı verilir<sup>2</sup>.

İnsangücü planlaması yaklaşımı, piyasa mekanizmasına göre oluşan ücret düzeyinin ve bu düzeye dayanılarak hesaplanan kârlılık oranının, ekonomik kalkınma hedefleri doğrultusunda gereksinme duyulan insangücünün optimal dağılımını sağlayamayacağını ileri sürer. Günter Schmolders bu konuda piyasa mekanizmasına şu iki sebepten ötürü güvenemediğini belirtmiştir<sup>3</sup>:

1- İnsan mesleğini seçerken, içinde bulunduğu dönemde, meslekleri ekonomik ve sosyal açıdan karşılaştırarak uzun dönemli kararlar vermektedir. Ne var ki, uzun dönemde, ekonomik şartlardaki değişmeler sonucunda seçilen mesleğin cazibesi azalmakta veya çoğalmaktadır. Çünkü emeğin fiyatı belirli bir anda emek arz ve talebi tarafından belirlenmektedir.

2- Emek piyasasında, en önemli işveren pozisyonunda olan devlet, işçi ve memurlara belirli bir ücret öder. Bu sistem ise insangücü arz ve talebinde kaydedilen

- 1 Lyons F. Raymond; "İnsangücü İhtiyacı Bakımından Eğitim Planlaması", *Ekonomik Gelişmeyi Hızlandıran Etken Olarak Eğitim*, Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, İstanbul 1966, s. 223.
- 2 Arseven, D. Ali; "İnsangücü Planlaması ve Eğitim Planlaması ile İlişkisi", *İnsangücü*, DPT, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komis. Raporu, DPT Yayın No: 1935, Ankara 1983, s. 68.
- 3 Schmolders, Günter; "Demokratik Bir Toplumda İnsangücü Kaynaklarının Eğitilmesi", *Ekonomik Gelişmeyi Hızlandıran Etken Olarak Eğitim*, s. 121.

değişiklikler karşısında gerekli esnekliğe sahip değildir.

Bu sebeplerle, çeşitli alanlarda çalışacak toplam işgücünün hangi nitelikte elemanlardan meydana geleceği konusu üzerinde durmak ve böylece eğitim kurumlarının yetiştireceği insan sayısı ve bunların nitelikleri ile ilgili hedeflerin saptanması için insangücü planlamasına başvurmak zorunlu hale gelmiştir.

Eğitim planlaması için bir önkoşul olan insangücü planlaması yaklaşımında kullanılan yöntemler

1- İşverenlerin Tahminleri Yöntemi,

2- İşgücü-Hasıla Oranı Artış Yöntemi (ILOR - The Incremental Labour - Output Ratio),

3- Yoğunluk Oranları Yöntemi (The Density Ratios),

4- Uluslararası Karşılaştırmalar Yöntemi,

5- Akdeniz Bölgesi Projesi Yöntemi (MRP - The Mediterranean Regional Project)

olmak üzere beş grupta incelenebilir<sup>4</sup>.

### 1- İşverenlerin Tahminleri Yöntemi

Yöntemler içinde en basit olan bu yöntem, işverenlere gelecek birkaç yıl içinde ücret ödemek suretiyle ne miktarda ve hangi nitelikteki işgücünü çalıştırmayı tahmin ettiklerinin sorulmasına dayanmaktadır. Bütün işverenlerin tahminlerinin toplanması suretiyle elde olunan talebe, hesaplanan ölüm ve emeklilik payının eklenmesi yoluyla hedef alınan yıldaki işgücünün efektif talebindeki artış bulunur. Bu yöntem Amerika, İngiltere, Kanada, İsviçre, Fransa ve birkaç az gelişmiş ülkede kullanılmaktadır. Bu yöntemin geçerliliği ise, işverenlerin ileriye dönük olarak üretim hedeflerini isabetli bir şekilde belirleyebilmelerine bağlıdır.

### 2- İşgücü-Hasıla Oranı Artış Yöntemi

Bu yöntem, milli gelir ile herhangi bir meslekteki işgücü arasındaki oranların artış trendlerinin ekstrapolasyonuna dayanır. Bilindiği gibi, trend bir zaman serisinin uzun bir devre içinde gösterdiği ana eğilimi ifade etmektedir<sup>5</sup>. Ekstrapolasyon ise, bir zaman serisinin bilinen ilk teriminden önce gelen veya son terimini izleyen bir terimin tahmini işlemine verilen isimdir. Ekstrapolasyonda verilerin sınırlandırıldığı kısım veya devrenin dışında da aynı değişme eğiliminin devam ettiği varsayımına dayanılmaktadır<sup>6</sup>.

Sözkonusu yöntemle ilgili olarak Hollanda'da, 1900-1956 dönemindeki veriler kullanılarak, milli gelir ile mühendis sayılarının ekstrapolasyon işlemine tabi tutulması yoluyla mühendisler için gelecekteki talep tahmin edilmiştir. Benzer şekilde İsviçre'de ekonominin farklı sektörlerindeki işgücüne dahil olan mühendislerin oranı ve mühendis başına çıktının doğrusal trendleri, mühendislere olan sektörel talebin tahmininde kullanılmıştır.

4 Blaug, Mark; *An Introduction to the Economics of Education*, Penguin Books London 1970, s. 146.

5 Serper, Özer; *Uygulamalı İstatistik*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1986, s. 210.

6 Serper, a.g.e., ss. 263-264.

### 3- Yoğunluk Oranları Yöntemi

Uzun dönemli insan gücü tahminlerinin yapılmasında, özellikle SSCB'de kullanılan yoğunluk oranları yöntemi temelde ekonominin bir sektöründeki işgücüne dahil olan nitelikli insan gücünün (özellikle de mühendislerin) oranlarının hesaplanmasına dayanmaktadır. Bu yöntemde ilk olarak bir sektördeki nitelikli işgücünün sabit bir oranı hesaplanır. İkinci olarak bu oran ekonominin diğer sektörleri için yapılacak demografik tahminlere uygulanır. Bu ifademizi şu şekilde formüle edebiliriz:

$$\frac{L_{ij}}{L_j} \quad L_{ij} = J \text{ sektöründe, } i \text{ eğitim düzeyindeki işgücü sayısını (veya mühendis sayısını) ve}$$
$$L_j \quad L_j = J \text{ sektöründeki toplam işgücü sayısını göstermektedir.}$$

Söz konusu yöntem, işgücü-hasıla oranı artış yöntemi ile birlikte uygulanarak, Avusturya'da 1980 yılında mühendislere olan talebin tahmini için kullanılmıştır. Aynı şekilde, değişik türdeki işgücü arasındaki ilişkinin saptanmasında da yoğunluk oranları yönteminden yararlanılabilir. Örneğin mühendisler ile bilim adamları (veya teknisyenler ile mühendisler) arasındaki oranın hesaplanmasında kullanılması da mümkündür<sup>7</sup>. Tablo 1'de belirtilen çeşitli ülkelerdeki mühendis ve teknisyen sayıları ile teknisyen/mühendis oranlarının incelenmesinden şu sonuçlar çıkarılmaktadır<sup>8</sup>:

Tablo: 1  
Çeşitli Ülkelerde Mühendis-Teknisyen Sayıları ve  
Teknisyen/Mühendis Oranları

Ülkeler	Mimarlar ve Mühendisler	Teknisyenler	Teknisyen/Mühendisler
Hollanda	9.845	97.961	9,95
Yugoslavya	14.900	62.400	4,19
Macaristan	23.307	92.787	3,98
Polonya	103.547	370.716	3,58
Fransa	163.200	346.900	2,13
Belçika	23.573	37.969	1,61
Portekiz	5.790	9.238	1,60
Hong-Kong	3.806	6.068	1,59
SSCB	834.300	1.246.500	1,49
Yunanistan	5.000	7.300	1,46
İngiltere	275.400	343.800	1,25
Kanada	54.448	60.445	1,11
Mısır	17.126	14.112	0,82
ABD	933.700	557.900	0,60
Danimarka	21.629	10.624	0,49
Pakistan	15.462	6.650	0,43
Filipinler	14.720	5.090	0,35
B. Almanya	636.000	192.500	0,30

Kaynak: DPT, *İnsangücü*, s. 63

7 Blaug, a.g.e., s. 149.

8 DPT, *İnsangücü*, s. 62.

– En yüksek teknisyen/mühendis oranına sahip olan ülke 9,95 ile Hollanda ve en düşük teknisyen/mühendis oranına sahip olan ülke ise 0,30 ile Batı Almanya'dır.

– Sanayileşme düzeyi ile teknisyen/mühendis oranı arasında bir ilişki görülmemektedir. Hollanda veya Fransa ile Batı Almanya veya ABD arasında sanayi yapısının veya yapılan işlerin fonksiyonel dağılımının bu derece büyük bir farklılık göstereceği düşünülemez. Bu farklılığın, benzer işlerin değişik ünvanlı kişiler tarafından yapılmasından kaynaklandığı en uygun açıklama şekli olarak görülmektedir.

Bu açıklamanın doğruluğunu kanıtlayabilmek için şimdi de "(mühendis + teknisyen)/işçiler" arasında sayısal bir karşılaştırma yapmak yerinde olacaktır. Tablo 2'de görüldüğü gibi ülkeler arasında belli ölçüde farklar bulunmakla birlikte, benzer sanayileşme düzeyindeki ülkelerde (mühendis + teknisyen)/işçiler oranı birbirine oldukça yakındır. Yalnız bazı sosyalist ülkelerde teknik eleman sayısının işçi sayısına oranının beklenenden yüksek çıktığını görmekteyiz<sup>9</sup>.

Tablo: 2  
Çeşitli Ülkelerde İşçi ve Teknik Eleman Sayıları ve Oranları

Ülkeler	Üretimde Çalışan İşçiler, Sanatkarlar (Bin Kişi) (1)	Mühendisler, Teknisyenler (2)	(2) / (1)
Belçika	1.384,9	61.542	0,044
Kanada	1.847,8	114.895	0,061
Danimarka	459,1	32.253	0,070
Fransa	6.829,0	528.100	0,077
B. Almanya	10.337,2	829.100	0,080
İngiltere	9.344,7	619.200	0,066
Hollanda	1.513,3	107.806	0,071
Portekiz	921,0	15.028	0,016
ABD	18.218,3	1.491.600	0,082
Yugoslavya	479,3	77.300	0,161
Mısır	1.103,5	31.238	0,028
Hong-Kong	511,5	9.874	0,019
Macaristan	1.631,3	116.094	0,071
Pakistan	3.269,8	22.112	0,007
Filipinler	1.051,3	19.810	0,019
SSCB	24.382,1	2.080.800	0,085
Türkiye	933,8	33.140	0,035

Kaynak : DPT, *İnsangücü*, s. 64.

Tablo 2, teknisyen sayısının kendi başına ele alınarak tartışılması, diğer bir deyişle teknisyen açığı veya fazlası olup olmadığı konusunun mühendislerden ayrı olarak tartışılması olanağını ortadan kaldırmaktadır. Çünkü Tablo 2'den yararlanılarak karşılaştırma yapılan ülkelerde, teknisyenlerin ve mühendislerin birbirlerinin yerine ikamesi mümkün gözükmemektedir. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporunda mühendis ve teknisyenlerin görevleri arasında yapılan

9 DPT, *İnsangücü*, s. 62.

ayırım şu şekilde belirtilmektedir: "Mühendisin görevi tasarım ve plan yapmak, organize etmek, kontrol etmek, araştırma yapmak ve teknik bilgi vermek olarak tanımlanabilir. Mühendis yapması gereken işlerin bir bölümünü, özellikle daha az ihtisas gerektiren işleri, kendi denetimi altında teknisyene yaptırmaktadır". Özel İhtisas Komisyonu'nca mühendis ve teknisyenlerin görevleri arasında bu şekilde bir ayırım yapıldıktan sonra "asıl önemli nokta, bir teknik eleman açığının (veya fazlasının) bulunup bulunmadığıdır"<sup>10</sup> görüşüne yer verilmesi çelişkili görülmektedir. Kanımızca, teknik eleman açığının ya da fazlasının saptanması önemli olmakla birlikte, optimal bir düzeyde olup olmadığının belirlenmesinin insan gücü planlaması açısından büyük önemi vardır. Özel İhtisas Komisyonu'nca belirtilen bu görüş, saptanan ekonomik hedeflere ulaşabilmek için hangi mesleklerde ve ne kadar insana gereksinme duyulduğunu belirleyen insan gücü planlamasının tanımına ters düşmektedir.

#### 4- Uluslararası Karşılaştırmalar Yöntemi

Uluslararası karşılaştırmalar yöntemi, gelişmiş ekonomilerde mevcut insan gücü kompozisyonunun ilerideki bir dönem için model olarak benimsenmesine dayanır. Bu yöntem daha önce açıkladığımız insan gücü planlaması yöntemleriyle sıkı bir işbirliği içindedir.

Uluslararası karşılaştırmalar yöntemi, Porto Riko'da insan gücünün eğitim ve mesleklerle göre sektörel dağılımının 1975 yılı için tahmin edilmesinde kullanılmıştır. Porto Riko'da hedef alınan 1975 yılı için bu tahminin yapılmasında, Amerika'nın 1950 yılındaki iş gücü dağılımı bir model olarak benimsenmiştir. Benzer şekilde İtalya'da 1975 yılındaki insan gücünün sektörel dağılımını tayin etmek için, Fransa'nın 1960 yılındaki mevcut insan gücü kompozisyonunu bir model olarak benimsemiştir<sup>11</sup>.

Bu yöntemin kullanılması sonucunda istenen hedefe ulaşılabilmesi, hedeflenen yılda örnek alınan ülke ile tahmin yapılan ülkelerin ekonomik ve toplumsal yönden benzerlikleri arasındaki uyuma bağlıdır.

#### 5- Akdeniz Bölgesi Projesi Yöntemi

İnsan gücü planlamasında kullanılan yöntemlerden birini oluşturan Akdeniz Bölgesi Projesi (MRP) yönteminin başlıca amacı, 1961-1975 yılları arasındaki 15 yıl içinde altı ülkenin (Portekiz, İspanya, İtalya, Yunanistan, Yugoslavya ve Türkiye) eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için ayrılması gereken kaynaklar konusunda önerilerde bulunmaktır.

MRP Yönteminin uygulanması sırasında takip edilen aşamalar şunlardır<sup>12</sup>:

1- Hedef alınan yıldaki GSMH; tarım, imalat, ulaşım gibi önemli sektörlerle göre parçalara ayrılabilir. İlave olarak, bu sektörlerin endüstrilere göre yeniden düzenlenmesi de mümkündür.

10 DPT, *İnsan gücü*, s. 65.

11 Blaug, a.g.e., ss. 149-150.

12 Blaug, a.g.e., s. 151.

2- Sektörlerde ve endüstrilerde gereksinme duyulan işgücünün tahmini için, bir ortalama işgücü-hasıla katsayısı sektörel ya da endüstriyel GSMH hedeflerine uygulanır.

3- Elde edilen işgücüne ait bu değerler, çeşitli meslekler arasında dağıtılır.

4- Çeşitli mesleklerdeki kişilerin başarılı bir şekilde üretim faaliyetinde bulunabilmesi için gerekli olan örgün eğitim derecesinin standart bir ölçütü uygulanarak işgücünün mesleki yapısı bir eğitimsel yapıya dönüştürülür.

Ayrıca, ölüm, emeklilik ve göçün hesaplanmış olan payı eğitilmiş insan gücü stokuna eklenir. Böylece hedef yılı için GSMH rakamlarının gerçekleşmesine bağlı olarak 1957 yılında eğitilmiş insan gücüne olan talebin bir tahmini yapılmış olur. Bu hesaplama tekniği şu büyüklüklerin çarpılmasını içermektedir: GSMH (1), farklı endüstrilerdeki GSMH kesirlerinin bir sıra vektörü (2), işgücü-hasıla katsayılarının bir sütun vektörü (3), endüstri-meslek matrisi (4), meslek-eğitim matrisi (5).

Bu yöntem şu özdeşlikle ifade edilebilir<sup>1 3</sup>:

$$(X) \left( \frac{X_j}{X} \right) \left( \frac{L_j}{X_j} \right) \left( \frac{L_k}{L_j} \right) \left( \frac{L_i}{L_k} \right) \equiv J \text{ endüstrisinde } k \text{ mesleğinde,} \\ (1) \quad (2) \quad (3) \quad (4) \quad (5) \quad \text{i eğitim düzeyine sahip işgücüne olan talebin matrisi}$$

X = GSMH

X<sub>j</sub> = Herhangi bir endüstrideki GSMH

L<sub>j</sub> = Herhangi bir endüstrideki işgücü (i ..... n)

L<sub>k</sub> = Herhangi bir meslekteki işgücü (k ..... m)

L<sub>i</sub> = Herhangi bir eğitim düzeyine sahip işgücü (i = 1 ..... t)

ve

$$\sum_{j=1}^n \sum_{k=1}^m \sum_{i=1}^t L_{jki} \leq L$$

Bu yöntemde (3) ve (5) nolu aşamalarda güçlüklerle karşılaşmaktadır. (3) nolu aşamada yani ortalama işgücü-hasıla oranlarının tahmininde izlenen standart süreç içinde geçmiş dönem trendlerinden yararlanılmak suretiyle, zamanın ya da hasılanın bir fonksiyonu olarak tahmin yapılmaktadır. Bu aşamada bir alternatif de, bütün ekonomilerin kalkınmaları için gerekli gördükleri insan gücü büyüme yolları olduğu kavramından hareket ederek, daha gelişmiş ülkelerin oranlarının kabul edilmesidir. Bir diğer alternatif ise, ekonominin en ileri sektöründeki oranı, bu sektördeki en iyi uygulama tekniğinin zaman içinde tüm sektörlerin uygulama tekniği haline geleceği umuduyla uygulamaktır. Fakat değişik sektörlerdeki işgücü verimliliklerinin birbirlerinden farklı olduğunun gözönünde bulundurulması gerekir. (5) nolu aşamada çeşitli mesleklere göre düzenlenmiş işgücü matrisi eğitime göre ihtiyaç duyulan işgücü matrisine dönüştürülmektedir. Bu aşamada, bir endüstrinin mesleki yapısının ve mesleğin eğitim yapısının endüstrinin teknolojik durumu tarafından belirlendiği varsayılmaktadır. Bu varsayıma göre meslekler arasında ve belirli mesleği ta-

nımlayan faaliyetlerin yerine getirilmesinde farklı eğitim türleri arasında ikame olmaz. Ekonominin insangücü yapısının verilen özdeşlikle kesin bir biçimde belirlendiği varsayımı pek tutarlı gözükmemekte ve bu konu yoğun eleştirilerin yapılmasına sebep olmaktadır<sup>14</sup>.

MRP yöntemi sonucunda, az gelişmiş ülkelerde okur-yazar oranının ve eğitimin genellikle düşük düzeyde olmasının kalkınma için başlangıçtaki engellerden biri olduğu; kalkınmış ülkelerin ise orta seviyeli teknik işgücü ve yüksek seviyeli insangücü noksanlıklarının giderilmesine ağırlık vermeleri gerektiği belirlenmiştir. Bu sebeple ilkokul eğitiminde kanuni eğitim süresinin Türkiye'de 5 yıldan 6 yıla çıkarılması, İtalya ve Yugoslavya'da ise 8 yıl olarak kalması önerilmiştir. Gelecekte, orta eğitime kaydolacak öğrenci sayısında büyük artışlara gerek olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, çeşitli seviyelerde mesleki, bilimsel ve teknik konular üzerinde daha ayrıntılı incelemelerin yapılmasının gerekliliğine de işaret edilmektedir. Ayrıca daha iyi bir öğretmen/öğrenci oranı sağlamak üzere öğretmen sayısında artışa gereksinme duyulduğu belirlenmiştir<sup>15</sup>.

Nitelik ve nicelik yönünden ilerlemeyle ilgili bu amaçları gerçekleştirmek için eğitim yatırımlarındaki harcama miktarının o andakinin üç veya dört katına çıkarılması önerilmiştir. Türkiye söz konusu olduğunda bu oran, GSMH nisbetinde % 3,7'den % 4,7'ye artış anlamına geliyordu<sup>16</sup>. Aslında MRP yönteminin özellikle Türkiye açısından bir öneri çalışmasından ileriye gitmediği söylenebilir.

İnsangücü planlamasına yöneltilen eleştiriler kısmen mevcut teknikler ve veriler çerçevesinde tahminlerin isabetli olmayacağı görüşünden kısmen de piyasa göstergelerinin ekonomik ussallığına olan inançtan kaynaklanmaktadır<sup>17</sup>. İnsangücü planlaması yaklaşımı eğitimin yatırım niteliğini ele alan bir ekonomik analiz tekniği olarak yetersiz bulunmaktadır. Nitekim bu yaklaşım geleceğe yönelik olmak ve bir olguyu açıklamak yerine gelecekle ilgili tahmin ve önerilerde bulunmaktadır. Ayrıca Bowen tarafından da belirtildiği gibi<sup>18</sup> maliyet unsurunu analizlere dahil etmemiştir.

## KAYNAKLAR

Arseven D. Ali; "İnsangücü Planlaması ve Eğitim Planlaması ile İlişkisi", *İnsangücü DPT. V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, DPT Yayın No: 1935, ÖİK Yayın No: 303, Ankara 1983.

Blaug, Mark; *An Introduction to the Economics of Education*, Penguin Books, London 1970.

14 Blaug, a.g.e., s. 152.

15 King, Alexander, "Eğitim, Toplum ve Gelişim", *Ekonomik Gelişmeyi Hızlandıran Etken Olarak Eğitim*, ss. 35-36.

16 King, a.g.e., s. 36.

17 Özgü, Tahir; *Eğitimin Ekonomik Niteliği ve Etkinliği*, Doçentlik Tezi, İstanbul İ.T.İ.A., 1981, s. 107.

18 Bowen, W.G.; "Assessing the Economic Contribution of Education", *Economics of Education 1*, s. 96.



- Bowen, W.G.; "Assessing the Economic Contribution of Education", *Economics of Education 1* ed., Mark Blaug, Penguin Books, London 1968.
- King, Alexander; "Eğitim, Toplum ve Gelişim", *Ekonomik Gelişmeyi Hızlandıran Etken Olarak Eğitim*, Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, İstanbul 1966.
- Lyons F. Raymond; "İnsangücü İhtiyacı Bakımından Eğitim Planlaması", *Ekonomik Gelişmeyi Hızlandıran Etken Olarak Eğitim*, Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, İstanbul 1966.
- Özgül, Tahir; *Eğitimin Ekonomik Niteliği ve Etkinliği*, Doçentlik Tezi, İstanbul İ.T.İ. A., 1981.
- Schmölders, Günter; "Demokratik Bir Toplumda İnsangücü Kaynaklarının Eğitilmesi", *Ekonomik Gelişmeyi Hızlandıran Etken Olarak Eğitim*, Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, İstanbul 1966.
- Serper, Özer; *Uygulamalı İstatistik*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1986.
- DPT; *İnsangücü*, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT Yayın No: 1935, ÖİK Yayın No: 303, Ankara 1983.

## INDEX

### The Morgan Plan on The Privatization of The SEE

The State Economic Enterprises (SEE) have played an important role in the Turkish economy since they were established. But they used to face some important structural problems especially with regard to the policies of financial investment, management and pricing.

After the 1980's, the Government in Turkey indicated studies on the privatization of the SEE. And some foreign firms came over for this purpose. Morgan Guaranty is one of these firms. The Morgan Bank Master plan envisages the SEE's which are profitable should be transferred to private sector. The enterprises to be offered consist of The Turkish Air Foreign Airlines and also in the employees of the firms which are to be sold. Consequently, we think that the plan does not achieve any aim.

## ÖZET

Devlet İktisadi Tesislerinin kuruluşundan beri yarımların devlet tarafından işletilmesi olan işletmelerin ekonomik ve sosyal açıdan önemli rol oynamışlardır. Fakat bu işletmelerin yapısal sorunları özellikle finansal yatırım, yönetim ve fiyatlandırma politikalarıyla ilgili olarak ortaya çıkmıştır.

\* Ülkemiz ekonomisinde önemli bir rol oynayan Devlet İktisadi Tesisleri, özellikle 1980'lerden itibaren yapısal sorunlarla karşılaşmıştır. Bu işletmelerin ekonomik ve sosyal açıdan önemli rol oynamışlardır. Fakat bu işletmelerin yapısal sorunları özellikle finansal yatırım, yönetim ve fiyatlandırma politikalarıyla ilgili olarak ortaya çıkmıştır.